

### متن پرسش

نظرتون راجع به این متن چیست؟ آدم و سجده نکردن شیطان واقعیت ندارد! المیزان شاید تعجب کنید اگر بگویم بزرگانی چون علامه طباطبایی و آیت الله جوادی آملی بر این باورند که سجده فرشتگان بر حضرت آدم یک رویداد واقعی نیست بلکه داستان نمادینی است که پرده از یک حقیقت ملکوتی بر می دارد. ۱. «علامه طباطبائی (رحمه الله علیه) قهرمانان این قصه را شامل آدم، حوا، فرشتگان، ابلیس غیر واقعی ندانسته است. تمثیل و نمادین به گفتمان حادثه ناظر است، گفتمان حضرت آدم (ع) سخن همه انسان هاست، ابلیس نماد وسوسه های شیاطین، بهشت حضرت آدم نماد اعتدال منشی است که با کمک آن انسان قادر بر کنترل هوای نفس بوده و بر جهان سلطه می یابد و چون خدا را به فراموشی می سپارد دشواری های زندگی بر او رخ می نماید. ۲. مرحوم علامه برای دیدگاه خود از نهج البلاغه شاهد آورده است؛ آنجا که حضرت امیر (ع) فرموده است: (فسجدوا الا ابلیس و جنوده). «در بیان حضرت امیر (ع)، فرمان سجده، افزون بر شیطان، لشکریان او را نیز شامل شده است، و این امر مدعای ما را مبنی بر اینکه آدم (ع) بی آنکه خصوصیتی در شخص او مقصود باشد به عنوان سمبل و نماد انسانیت بکار رفته و قصه به ظرف تکوین ناظر است، تایید می نماید.» «۲» ۳. با توجه به اینکه ظرف داستان تکوین است نه تشریح و زبان آن نمادین و تمثیلی است نه واقعی، اشکالات و ابهامات مختلف همچون تعیین مکان، زمان، چگونگی اغوای شیطان و ... بی اساس خواهد بود.

### متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: عنایت داشته باشید که جایگاه آدم قبل از هبوط، جایگاهی است فوق مکان و زمان، و صورت برزخی دارد. به این معنا که حقیقت موضوع در آنجا جاری است و از این جهت آری! آدم، نماد اعتدال است ولی بدین معنا نیست که در آن موطن، صورتی از سجده در میان نباشد. چه اشکال دارد که آن صورتها آنجا باشد ولی ظرفیت همه صورت‌های دنیایی در آن نهفته باشد. موفق باشید